

НЕВИСНАЖЕНЕ ПРИРОДОГОСПОДАРЮВАННЯ – ДОМІНАНТА НОВОЇ МОДЕЛІ ЕКОНОМІКИ

д.е.н., проф. **Харічков С.К.**

Одеський національний політехнічний університет (Україна)

Більшість політичних, економічних, соціальних, екологічних, культурологічних глобальних викликів, що постали сьогодні перед людством, пов'язані з кризою ставлення суспільства до природи. Серед них особливо гострими є такі проблеми: вичерпання природних ресурсів, деградація довкілля, перевищення рівня антропогенного навантаження на природу порівняно з можливостями екологічної ємності планети, нерівномірний доступ держав до ресурсів планети, невідповідність чисельності населення можливостям забезпечення його деякими видами ресурсів тощо. Інші серйозні проблеми – це нерівномірність обсягів споживання окремих видів ресурсів і доступу до чистої води, загострення проблеми бідності та значне погіршення умов життя сотень мільйонів жителів планети.

Практично всі названі проблеми та їхні наслідки різного ступеня інтенсивності мають місце і в Україні.

Одним з уроків нинішньої ситуації для України є усвідомлення того, що за всі роки незалежності в економіці країни, по суті, не відбувалося якісних змін в інноваційному оновленні та здійсненні принципової структурної перебудови, яка б дала можливість забезпечити належний рівень конкурентоспроможності, економічної ефективності, зменшили б рівень природоємності виробництва.

В Україні триває практика прийняття економічних, соціальних, технологічних і екологічних рішень без необхідного поєднання їх в єдину комплексну систему на основі стратегії збалансованого розвитку. Складні трансформаційні процеси в Україні та відсутність політичної волі зумовили ту обставину, що збалансований розвиток не став пріоритетом державної політики України.

В той же час значний природно-ресурсний, трудовий і науковий потенціал, працездатність народу України, сприятливий клімат і географічне положення, привабливість ряду регіонів за розвиненістю промислового комплексу для інновацій створюють сприятливі передумови для зростання економіки України та забезпечення її збалансованого розвитку.

Оптимістичний сценарій досягнення стратегічних позитивних зрушень базується на парадигмі розроблення й впровадження в Україні нової моделі економіки на засадах невиснажливого природогосподарювання за умови реалізації природозберігаючої політики та екологізації суспільного розвитку.

Визначальним моментом у формуванні інноваційного бачення природозберігаючої політики має стати визначення об'єктивного факту переходу від парадигми природокористування до парадигми природогосподарювання. Ця теза базується на основоположних принципах визначення природогосподарювання як матеріально-духовної системи, що має ознаки та здатність до саморозвитку, сформована соціумом та функціонує шляхом залучення до неї речовини, енергії, інформації природного середовища, а також інтелекту та духовності соціума, з метою створення життєпридатних умов для його існування й розвитку, а також для задоволення його інтересів та потреб, співставлених із законами природних екосистем.

Не менш важливою умовою переходу до нової моделі економіки на принципах сталості, а саме запровадження новітньої парадигми природозбереження, є визначення нової філософії господарювання, фундаментом якої має стати парадигма екологізації суспільного розвитку.

Формування нової моделі економіки невиснажливого природогосподарювання повинно базуватися на оптимізації використання існуючого в країні природно-ресурсного,

соціально-економічного, культурно-історичного потенціалів, оптимізації напрямків і масштабів природогосподарювання в межах країни та в її окремих регіонах. При виборі пріоритетних напрямків природогосподарювання перевага повинна надаватись тим із них, що забезпечують найбільш збалансований результат використання ресурсів, котрий виявляється в оптимальному співвідношенні досягнутих економічних і соціальних результатів при мінімально можливому рівні збитків, завданих природі. При цьому першочергового розвитку заслуговують найменш екологічно шкідливі нересурсоємні галузі.

Формування нової моделі економіки на засадах невиснажливого природокористування потребує активізації національної політики імпортозаміщення споживчого некритичного імпорту шляхом стимулювання технологічного імпорту, попередження імпорту морально застарілих технологій та підвищення трансферу сучасних наукоємних ресурсозберігаючих та екологічно ефективних технологій.

Експертну версію системного структурування пріоритетів стратегічних цілей та дій щодо формування нової моделі економіки на засадах невиснажливого природогосподарювання (за умови реалізації природозберігаючої політики та екологізації економіки) представлено за такими складовими:

- ✓ структурні зміни споживання товарів та послуг у напрямі оптимізації обсягів їх виробництва на засадах невиснажливого природокористування;

- ✓ раціоналізація використання наявного природно-ресурсного потенціалу завдяки оптимізації в організаційному (ефективні управлінські технології) і технологічному (ресурсоощадні технології та більш чисті виробництва) вимірах, обмеження монополізму в природно-ресурсному секторі національної економіки;

- ✓ структурна перебудова національної економіки у напрямі зниження частки сировинних секторів промисловості, розвитку високотехнологічних ресурсозберігаючих секторів;

- ✓ подолання диспропорцій у структурі експорту, забезпечення зменшення обсягів експорту природних ресурсів та сировинних товарів, диверсифікація українського експорту на нових перспективних ринках;

- ✓ активізація національної політики імпортозаміщення споживчого некритичного імпорту шляхом стимулювання технологічного імпорту, попередження імпорту морально застарілих технологій та підвищення трансферу сучасних наукоємних ресурсозберігаючих та екологічно ефективних технологій;

- ✓ мобілізація потенціалу енергозбереження, підвищення енергоефективності та забезпечення енергетичної безпеки на засадах впровадження енергозберігаючих технологій та обладнання, зменшення енергоємності ВВП, пріоритетного розвитку відновлюваної та альтернативної енергетики, розбудови вітчизняної сировинної бази та диверсифікації джерел енергопостачання;

- ✓ перехід до екологоорієнтованого інноваційного розвитку, активізація інноваційної політики в провідних секторах національної економіки;

- ✓ модернізація та розбудова інноваційної системи інфраструктурного забезпечення реального сектору економіки, впровадження ресурсоощадних екологічно ефективних інфраструктурних проектів;

розбудова та запровадження складових моделі регуляторної політики (цінової, податкової, інвестиційної, дозвільної та ін.), спрямованої на перехід від антикризово-стабілізаційної ідеології розвитку до стратегічних засад нової моделі економіки з пріоритетами природо-, ресурсо- та енергозбереження, відновлення динаміки екологічно ефективного економічного та соціального зростання.

Харічков, С.К. Невиснажене природогосподарювання – домінанта нової моделі економіки [Текст] / С.К. Харічков // Економічні проблеми сталого розвитку : матеріали Міжнародної науково-практичної конференції, присвяченої пам'яті проф. Балацького

**О.Ф., м. Суми, 6–8 травня 2014 р. / За заг. ред. О.В. Прокопенко. - Суми : СумДУ, 2014.
- Т.1. - С. 30-33.**